

Nigeria bag kulisserne

Den nigerianske filmindustri, Nollywood, opstod nærmest ved et tilfælde i 1992 og er nu verdens tredje største.

Af Kasper Tveden. Foto: Peter Kristensen

Living in Bondage fra 1992 er filmen, der for alvor sætter skub i filmproduktionen i Nigeria, og som er med til at døbe Nigerias filmindustri Nollywood. Filmen er instrueret af Kenneth Nnebue, der har købt flere tusinde tomme vhs-bånd fra Taiwan, som han indspiller filmen *Living in Bondage* på. Nnebue forestiller sig, at han bedre kan sælge båndene med en film på end uden - og rigtigt nok.

Med over 750.000 eksemplarer solgte eksemplarer er filmen stadig en af de største salgssucceser i Nigeria. Kort fortalt handler den om en mand, der slår sin kone ihjel i et rituelt mord, hvilket giver ham magt og velstand, men det skal dog vise sig at være på lånt tid, da drabet på konen kommer til at forfølge ham.

Efter *Living in Bondage* er markedet for hjemmevideo født, og ifølge *The Economist* er en million mennesker i Nigeria i dag beskæftiget inden for industrien, hvor halvdelen er inden for produktionen og den anden halvdel inden for distributionen. Filmproduktion er dermed den industri, der beskæftiger fleste mennesker efter olie og landbrug.

Selvom der bliver produceret film over hele Nigeria, blandt andet i Kano i den nordøstlige del, er det især i og omkring Lagos, de fleste film bliver optaget.

Hurtige penge

Living in Bondage's store salgssucces gør hurtigt, at mange bliver draget ind i industrien, selvom de ikke nødvendigvis har nogen

erfaring med filmmanuskripter eller -optagelser. For de fleste er det ønsket om og muligheden for at tjene hurtige penge, mere end det er et kunstnerisk kald.

Ifølge Absode Francis, der er en af managerne i NFVBC (National Film and Video Censors Board, red.) i Lagos:

"Hovedparten af handlingerne i filmene er de samme, og det ender med at kede én. Eksempelvis hvis en person udgiver en film med titlen *Genesis of Blood*, og det bliver en succes, så vil mange andre producere kaste sig over det samme tema og komme med film som *Origin of Blood*, *Beginning of Blood*, *Start of Blood*, *Birth of Blood* og så videre, som er dårligere og simplere gentagelser af den originale *Genesis of Blood*," skriver Absode Francis i bogen *Nollywood, The Video Phenomenon in Nigeria*.

På trods af mange af filmene mangler originalitet og bliver produceret på rekordtid, bliver de til en massiv salgsvare - ikke bare i Nigeria, men også i det øvrige Afrika og på den anden side af Atlanten.

For en stor del af filmene i Nollywood gælder det, at de bliver filmet på cirka en uge, eftersom investorerne hurtigt skal have pengene tilbage. I langt de fleste tilfælde bliver der ikke brugt mere end en måned fra de første forberedelser, til filmen er klar på markedet.

Chico Ejiro er en af de mest produktive instruktører i Nollywood, og han har inden for en periode på fem år lavet mere end 80 film, hvoraf nogle er optaget på så kort tid som tre dage.

Stort marked

Den primære grund til, at hjemmevideomarkedet er så stort i Lagos og resten af Nigeria, er, at der kun er få biografer. I Lagos, en by med cirka 14 millioner indbyggere, er der kun tre biografer, hvoraf de to kun viser Hollywood-film.

Den sidste biograf, National Theatre and Art, viser kun Nollywood-film i dagtimerne og weekenderne.

Den manglende biografkultur skyldes, at filmene er optaget digitalt. I og med at biograferne bruger filmfremvisere til film optaget på 35mm, skal filmene først overføres til celluloidfilm.

En anden - og nok så væsentlig - årsag til det manglende udbud af biografer er, at mange foretrækker at blive hjemme inden døren om aftenen, i stedet for at bevæge sig ud med risiko for at blive udsat for et væbnet overfald.

Hård censur

Fra *Living in Bondage* kom på gaden i 1992 til i dag, er der i Nigeria udkommet mere end 10.000 film. Dette er endda et meget forsigtigt skøn, eftersom det bygger på det antal film, som Censors Board (NFVCB) har fået tilsendt. Langt fra alle film kommer forbi kontrolmyndigheden.

NFVCB er den eneste statslige myndighed, der har direkte kontakt til filmindustrien ved, at alle film – som udgangspunkt – skal screenes af boardet for at blive klassificeret til salg.

Film, der har en kritisk tilgang til andre kulturer og religioner, politiet, militæret og regeringen vil ikke komme igennem NFVCBs nåleøj, så på den måde har boardet en betydelig magt.

Eksempelvis er en fem år gammel film, der tager udgangspunkt i en autentisk hændelse, hvor en fuld politimand skyder flere tilfældige foran en kiosk i hovedstaden Abuja endnu ikke blevet frigivet.

Film for små penge

Når der i et udviklingsland som Nigeria kan produceres flere tusinde film inden for en kort årrække, skyldes det, at produktions-omkostningerne til en film er meget lave.

I 2006 bliver de samlede omkostninger for at lave de godt 1.600 film, som kommer igennem Censors Board anslået til at være på 60 millioner dollars. Til sammenligning koster en Hollywood-film i gennemsnit 100 millioner dollars, hvoraf cirka 60 millioner går til produktionen og de resterende til distribution og markedsføring.

Med andre ord svarer gennemsnitbudgettet for en hel 90-minutters Nollywood spillefilm til seks sekunder i en amerikansk film.

På grund af manglende strukturer og registreringer inden for filmindustrien er alt datamateriale vedrørende antal film, salgstal, udbytte og lignende omfattet af skøn.

Desuden gør en omfattende piratkopiering, at der ikke findes pålidelige tal for, hvor meget en given film har solgt. Når filmen først er på gaden, går der ikke mange dage, inden den er kopieret.

Selvom alle film ikke kommer igennem NFVCB, er deres tal alligevel dem, der bedst giver et skøn over, hvor meget industrien omsætter for på årsbasis.

Med et indbyggertal på omkring 140 millioner mennesker er hjemmemarkedet for Nollywood-film enormt, men filmene bliver også eksporteret til mange andre afrikanske lande og til mange lande uden for kontinentet.

I lande som England, Brasilien, USA, Caribien og Haiti med mange personer med afrikanske rødder er de nigerianske film populære. Især inden for de seneste fem år er flere film blevet vist i biografer

AFRIKAS FILMHISTORIE

De første film om Afrika blev produceret af folk fra Vesten, og disse tæller blandt andre film som *Kong Salomons Miner* (1937) og *Tarzan*-serien, der begyndte med Tarzan, abernes Konge fra 1918 med Johnny Weissmuller i hovedrollen.

På trods af, at *Tarzan*-filmene ikke blev optaget i Afrika, men i Brasilien og Louisiana, formåede filmene - ligesom *Kong Salomons Miner* - alligevel at tegne et billede af afrikanere som undermennesker.

Ifølge nigerianskfødte Nwachukwu Frank Ukadike, der er forfatter til bogen *Black African Cinema*, portrætterer de første filmproduktioner om Afrika afrikanerne som underprivilegerede folkeslag, der har været bedst tjent med at blive koloniseret af vestlige nationer - i stedet for at vise et mere nøgternt billede af afrikansk kultur med rødder flere hundrede år tilbage.

Ifølge forfatteren, der også er professor i afrikansk filmhistorie ved Tulane University i New Orleans, har de antropologiske film optaget af vestlige filmfolk været med til at fremstille afrikanerne i et negativt primitivt lys og dermed været med til at underbygge billedet af afrikanere som underprivilegerede.

DE FØRSTE FILM I AFRIKA

I løbet af 1940'erne bliver de første film vist i Afrika. I britiske kolonier som Nigeria blev filmene produceret af CFU, British Colonial Film Unit, og disse havde til formål at fremstille kolonimagten i et positivt lys, mens de traditionelle afrikanske kulturer blev latterliggjort.

Filmene blev også vist i England, hvor de var med til at understøtte idéen om, at koloniseringen var til afrikanernes gode. Et eksempel på en af disse film er *Daybreak in Udi* fra 1949, der lovpriste nogle selv-hjælps projekter, som kolonimagten påstod at have gennemført i det sydlige Nigeria, men ifølge Frank Ukadike eksisterede disse projekter allerede inden koloniseringen.

DE FØRSTE AFRIKANSKE FILM

I 1955 kom den første afrikanske instruerede film, *Afrique sur Seine*. Filmen var instrueret af Paulin Soumanou Vieyra fra Senegal, der sammen med en gruppe landsmænd og personer fra andre af de tidligere franske kolonier, fik muligheden for at studere filmvidenskab i Paris.

Afrique sur Seine handlede om en gruppe unge afrikanere, der - som instruktøren Vieyra selv - oplevede racisme og fremmedgørelse under deres studier i Frankrig.

Når de tidligere franske koloniers filmhistorie går længere tilbage end eksempelvis de tidligere engelske koloniers skyldes det, at kenyanere, nigerianere og andre nationaliteter fra de tidligere engelske kolonier først fik lov til at studere i England i 1960'erne.

DEN FØRSTE INTERNATIONALE ANERKENDELSE

Senegalesisk fødte Ousmane Sembene, der levede fra 1923 til 2007, var den første instruktør, der vandt international anerkendelse med filmen *Borrom Sarrat* (*Fragtkusk*, red.) fra 1963. Filmen viste, hvordan eliten i afrikansk politik efter uafhæn-

uden for Afrika.

Det største marked er dog landene omkring Nigeria og især Ghana, hvor filmene er meget populære. Omvendt har også ghanesiske film, produceret i Ghollywood, vundet indpas på det nigerianske marked, hvilket har ført til flere fælles projekter mellem producere og distributører fra de to lande.

Ifølge lektor i massemedier og kommunikation Ikechukwu Obiaya fra Pan African University i Lagos, skyldes filmenes succes først og fremmest, at publikum har kunnet identificere sig med filmene og deres personer.

“Jeg ser succesen som en klar følge af, at folk både i Nigeria og i andre afrikanske lande har kunnet se sig selv i filmene. Folk er i stand til at relatere til filmene. Ja, kvaliteten i Nollywood-film er ofte ret dårlig, og historierne er også ofte noget, andre kulturer ikke er interesserede i, men de fortæller nigerianske og afrikanske historier, som folk sætter pris på,” siger Ikechukwu Obiaya.

Samme billede går igen på Idumato markedet, der er et af Lagos største markeder for salg af film. Hver mandag udkommer der nye film, og John Garnind er en dem, der er kommet for at købe et par nye film til samlingen.

“Jeg kan godt lide nigerianske film, fordi jeg forstår, hvad de handler om. Jeg kan også godt lide amerikanske film, men det er ikke altid, jeg forstår, hvad de snakker om,” siger John Garnind.

I landene syd for Sahara dækker to filmkanaler, Africa Magic og Africa Magic +, alle landene, og de viser film 24 timer i døgnet - heraf er 80 procent af filmene fra Nollywood.

Selvom de to kanaler via parabol når ud til potentielt flere hundrede millioner mennesker, er udbyttet af at få sin film købt af Africa Magic begrænset, da købsprisen ofte er så lav som 700 dollars.

Distribution er magt

I Nigeria findes der ingen offentlige tilskud til film, og hele industrien er derfor finansieret af private distributører også kaldet marketers.

Distributørerne er blevet udsat for megen negativ kritik af folk inden for industrien. Kritikerne mener, at de dræber kreativiteten i filmene. Marketers bestemmer nemlig egenrådigt, hvilke skuespillere de vil have med i filmene, og kan de ikke lide manuskripterne, bliver de hurtigt ændret.

Ifølge lektor Ikechukwu Obiaya, der er den første i Nigeria til at skrive en phd om filmindustrien, skal der til distributørernes fordel anføres, at hvis det ikke var for distributørernes investeringer, så ville det være svært at se, hvordan industrien skulle klare sig:

“Distributørerne har støttet industrien som forretningsmænd, og de har langt hen ad vejen været ligeglade med den kreative side af filmprocessen, men de har samtidigt været de eneste til at skyde penge ind i industrien, hvor eksempelvis bankerne ikke har turdet give lån på grund af de manglende strukturer og retningslinjer, som har gjort investeringerne for risikofyldte,” siger Ikechukwu Obiaya og tilføjer:

“Så selvom de har støttet filmene som forretningsmænd, er det samtidigt dem, der har gjort, at industrien er der, hvor den er i dag.”

Som et modstykke til den magtfulde rolle, som de store marketers har opnået, er flere instruktører blevet deres egne distributører med eget produktionsselskab. I modsætning til film fra Europa og USA, hvor hver person i produktionen har én bestemt rolle, ser man ofte i Nollywood-film, at det er den samme person, der spiller med i filmen, instruerer, producerer og måske endda også ender med at distribuere filmen.

Et langstrakt dødsfald

Når en ny film udkommer på markedet i Lagos, er den ofte opsplittet i flere dele for bedre at kunne tjene pengene hjem. For kvaliteten er det dog problematisk, da filmene sjældent har et indhold, der berettiger en varighed på op til tre timer.

I filmen *A Million Tears part 1+2* med Kate Henshaw-Nuttall i den kvindelige hovedrolle ser man i første del, hvordan Lola spillet af Kate bliver moppet af de andre i universitetsklassen, fordi hun altid har sweater på i skolen. Personen, som er med til at mobbe Lola mest, bliver som førstedel skridet frem mere og mere interesseret i Lola, og de bliver kærester. I filmens sidste scene får man at vide, at Lola lider af en dødelig sygdom, og derefter slutter første del. I anden del af filmen ser man, at Lola dør, og kæresten sørger over tabet af sin elskede.

Med andre ord får man en fortælling, der sagtens kunne have været fortalt i en 90-minutters spillefilm, trukket ud over 180 minutter.

Revolution i Nollywood

Skønt langt de fleste i Nigeria og i det øvrige Afrika syd for Sahara ser positivt på filmene, findes der også en gruppe mennesker, der mener, at filmene er med til at tegne et karikaturlignende billede af landet.

Selvom langt størstedelen af Facebook-grupperne om Nollywood er fansider med et positivt syn på filmindustrien, er der også flere grupper med et negativt syn.

Gruppen, *We need a REVOLUTION in NOLLYWOOD*, med 1.500 medlemmer er en af de største af de flere end 100 Facebook-grupper om Nollywood. Gruppen advokerer for, at der skal ske en revolution inden for filmindustrien.

På dens profilside fremfører den 25 punkter, som den mener, at alle Nollywood-film læner sig op af, hvor et af punkterne er, at politiet altid er ekstremt effektivt i filmene, i modsætning til hvad folk oplever i virkeligheden.

Ifølge Ikechukwu Obiaya er der dog ved at ske en forbedring af kvaliteten, eftersom publikummet begynder at blive mere kritiske. Ligeledes er der også regler på vej fra NFVCB, der gør, at instruktører ikke må lave flere end fem film om året. Forhåbningen er, at det kan højne kvaliteten i de film, der så bliver lavet.

Selvom *Living in Bondage* er filmen, der sætter Nigeria på det internationale filmverdenskort, er der produceret film i landet mange år forinden. *Son of Africa* fra 1970 er blevet kaldt den første nigerianske film, skønt den blev produceret i samarbejde med libanesiske filmfolk. Kritikere af filmen har anført, at filmen burde have haft titlen *Daughters of Lebanon* i stedet, eftersom filmen handler om libanesiske mavedansere.

Ligeledes i 1970 udkommer filmen *Kongi's Harvest*, og den er resultatet af et samarbejde mellem Ossi Davis, der har rødder i både USA og Afrika, og den nigerianske forfatter Wole Soyinka, der 15 år

gigheden handlede efter egne interesser og ikke efter folkets bedst

Sembene kæmpede som ung under Anden Verdenskrig for de franske styrker og efter en kort periode tilbage i Senegal, flyttede han til Marseille, hvor han havde forskellige jobs på samfundets bund. Samtidig med det hårde arbejde skrev han flere noveller med udgangspunkt i de vilkår, som arbejderne fra de tidligere kolonier oplevede, og her gik det hurtigt op for Sembene, at hvis han skulle nå ud til det afrikanske folk, var han nødt til at gøre det via talesprog og ikke igennem skrevne tekster.

AFRIKANSK HISTORIE PÅ FILM

I de afrikanskproducerede film fik instruktørerne mulighed for at fortælle om afrikansk historie og kultur set gennem afrikanske øjne, og mange af disse film forholdt sig kritisk til de tidligere kolonimagter som blandt andre *Camp de Thiaroye* fra 1989 af Sembene.

Filmene fortalte historien om en gruppe afrikanske soldater, der havde kæmpet sammen med franskmændene under Anden Verdenskrig, og da de afrikanske soldater begyndte at forlange rettigheder og løn for deres kamp side om side med de franske soldater, blev de koldblodigt dræbt.

Udover at mange af de afrikanskproducerede film beskrev kolonimagtens magtovergreb, forholdt mange film sig også kritisk til de afrikanere, der havde taget vestlige værdier til sig og dermed givet afkast på deres oprindelige traditioner og kulturer.

En af disse film var *Heritage* af ghaneseren Kwah Ansah fra 1988. Den handlede om en ung mand, der tog kolonimagtens værdier og normer til sig. Han skiftede sågar navn fra Kwesi Atta Bosomefi til Quincy Arthur Bosomfield. Efter flere år væk fra landsbyen kom Quincy tilbage, og her kom det til et sammenstød med hans families kultur og hans egen nye kultur.

NOLLYWOOD I TAL

Så meget skønnes Nollywood at have omsat for:

1994	2 mio.\$
2000	51 mio.\$
2006	160 mio.\$

Så mange film har Nollywood produceret:

1994-2001	2.804
2002-2006	6.064
2006	1.535

senere vinder Nobels Fredspris i litteratur. *Kong's Harvest* handler om forholdet mellem to systemer, der begge er korrupte. Militærdiktatoren, der repræsenterer den nye, og en affældig konge, der repræsenterer den gamle korruption.

Ola Balogun er sammen med Chief Eddie Ugbomah, begge med en filmuddannelse fra Vesten i bagagen, to af de første nigerianere til at lave film uafhængigt af andre.

Hvor Ola Balogun stopper med at lave spillefilm i 1980'erne til fordel for dokumentarfilm, fortsætter den i dag 69-årige Ugbomah med at lave spillefilm, og hans seneste film er *Black Gold* og *Desert Warrior* fra henholdsvis 2005 og 2006.

Ola Balogun skyder i 1975 filmen *Ajani-Ogun*, der bliver den første musical fra Afrika syd for Sahara. Filmen handler om en ung jæger, Ajani-Ogun, hvis mission er at finde frem til sine forfædres land, der er blevet ødelagt af korrupte magthavere.

I mange af Baloguns film bliver der brugt traditionelle udtryksformer fra Yoruba-kulturen, såsom dans, sang og ikke mindst kostumer, der er med til vise den oprindelige kulturs værdier og normer.

For Ugbomah bliver inspirationen i højere grad hentet i det politiske samfund. Han laver en række film, der forholder sig kritisk til den tidligere kolonimagt og til landets øjeblikkelige magthavere. I 1981 laver han eksempelvis filmen *Oil Doom*.

I en tid hvor de fleste nigerianere ser fundene af olie som en gave, forudser Ugbomah, at oliefundene vil blive Nigerias undergang. Ugbomah kommer selv fra Niger-deltaet og har set, hvorledes olieindustrien har forurenset store områder og skabt konflikter mellem de mange interessenter, der alle ønsker at få del i kagen.

Nollywood må ikke dø

En af de film, der har vakt størst opmærksomhed uden for Nigeria, nærmere bestemt i Storbritannien, er Ugbomahs film *The Mask* fra 1979. Filmen handler om en maske, som briterne tog med sig ud af Nigeria under koloniseringen, og som en gruppe nigerianere senere forsøger at stjæle tilbage i et James Bond-agtigt stunt.

Historien er autentisk, bortset fra det fiktive forsøg med at stjæle masken tilbage, og filmen skabte debat i Storbritannien om ejerforholdet af masken. BBC lavede sågar en dokumentarfilm *Whose Treasure, Ours or Theirs?* på baggrund af Ugbomahs film.

I dag ernærer Ugbomah sig blandt andet ved at skrive en ugentlig klumme i den nigerianske tabloidavis, *The Sun*, hvor han ofte kritiserer landets sports- og filmfolk:

“Vores fodboldhold vinder ikke længere kampe, vores atleter fik ingen medaljer ved det seneste OL, så Nollywood er efterhånden det eneste gode navn, vi har tilbage i Nigeria,” siger han og henviser i øvrigt også til det rygte og den skam, der klæber til Nigeria på grund af de såkaldte Nigeria-mails, hvormed suspekter indbyggere forsøger at trække penge ud af godtroende vesterlændinge.

“Nollywood må ikke dø, og det er derfor vi skal sørge for, at de unge filmskabere uddanner sig bedre og mere,” siger han.

Kasper Tveden er freelancejournalist og Peter Kristensen freelance fotojournalist.

